

Ujházi Lóránd¹

A Katolikus Karitás� együttműködése az állami szervekkel a katasztrófák elleni védekezésben

The Collaboration between the Catholic Caritas and Government Agencies in Preventing Disasters

A II. Vatikáni Zsinat jelentős újdonságot hozott az állam és az egyház kapcsolatának teoretikus megalapozásában. Bár a zsinat előtti szociális enciklikák is eminens helyen tárgyalták a közjót, mint amely az állam és az egyház célkitűzéseinek fő fókuszát jelenti, azonban arról, hogy ennek a közjónak a megvalósításában a két entitás hogyan működjön együtt, kevés szó esett. A II. Vatikáni Zsinat és az azt követő szociális enciklikák már nem hagytak kétséget afelől, hogy a katolikus egyház és annak szervezetei nyitottak az együttműködésre az állammal és az állami szervezetekkel minden emberi ínség csillapításában, legyenek azok akár regionálisak vagy globálisak, emberi tevékenység vagy természeti katasztrófák eredményei, nemzeti vagy éppen nemzetközi együttműködést igénylők. A II. Vatikáni Zsinat Gaudium et Spes kezdetű lelkipásztori konstitúciója az Egyházzal a mai világban már számos helyen (26.; 30.; 42.; 43.; 59. pont) értekezik a közjó szempontjáról. Ami az állam és az egyház közös fellépését illeti, azt jól foglalja össze a konstitúció 26. pontja: „zsinat nagy tisztelettel tekint mindarra, ami igaz, jó és igazságos abban az oly sokféle intézményben, melyet az emberi nem a maga javára alapított és alapít.” Ezen felül kijelenti, hogy „az Egyház – amennyiben rajta múlik és küldetésével összefér – segíteni és támogatni akarja az összes ilyen intézményt. Semmit sem kíván jobban, mint mindenki javára szolgálván szabadon fejlődhessen bármilyen kormányzati forma alatt.” (26. pont) Ebben a tanulmányban az együttműködés sajátos aspektusára, konkrétan a katasztrófák elleni védekezésben való közös tevékenységre mutatunk rá.

Kulcsszavak: katolikus egyház, katasztrófa, egyház társadalmi tanítása, állam és egyház kapcsolata

¹ Tudományos főmunkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Honvédelmi Jogi és Igazgatási Tanszék, e-mail: ujhazi.lorand@uni-nke.hu

*The Second Vatican Council brought significant new features in the theoretical foundation of the relationship between the state and the Church. Although pre-council social encyclicals also discussed the common good, which was the main focus of the goals of the state and the Church, there was little discussion on how the two entities would work together to achieve the common good. The Second Vatican Council and subsequent social encyclicals have left no doubt that the Catholic Church and its organisations are open to working with the state and state organisations to alleviate all human famine, whether regional or global, the results of human activity or natural disasters, or require national or even international cooperation. The Pastoral Constitution on the Church of the Second Vatican Council, *Gaudium et Spes* discusses the aspects of the common good (Article 26, 30, 42, 43, 59). Regarding the joint action of the state and the Church, Article 26 of the Constitution summarises it well: "With great respect, therefore, this council regards all the true, good and just elements inherent in the immense variety of institutions which the human race has established for itself and constantly continues to establish." It also states that "the Church is willing to assist and promote all these institutions to the extent that such a service depends on her and can be associated with her mission". In this study, we highlight a specific aspect of cooperation, namely the joint action on disasters prevention.*

Keywords: Catholic Church, catastrophe, social doctrine of the Church, state–church cooperation

1. Bevezetés

Az állam közjogi felelőssége, minthogy a katasztrófák áldozatait segíteni, az emberi szenvedést minimalizálni, a természeti környezetet pedig védelmezni kell, csak a keresztény teodiceából (istentan, istenkép) és antropológiából érthető. Társadalmi szempontból egyáltalán nem mindegy ugyanis, hogy a társadalomban jelen lévő, adott esetben erőt képviselő vallás milyen üzenetet közvetít: a katasztrófákat a fatalizmusnak, az isteni büntetés részének, vagy olyan szerencsétlen eseménynek tekinti, amelynek okait orvosolni, az áldozatokat pedig a lehető legnagyobb mértékben segíteni kell. A katolikus egyház legújabb kori államelmélete megalapozza, hogy az egyház működjön együtt az állammal és annak szervezeteivel a katasztrófák elleni védekezésben.²

Valós katasztrófa esetén az egyház az állam igazi szövetségese, mind praktikus, mind teoretikus okokból. Ami a praktikus okokat illeti, a katolikus egyház még ma is a legkiepül-

² XIII. Leó: Enc. *Rerum novarum*. 1891. V. 15. *Acta Sanctae Sedis*, 23. (1891), 641–670; XI. Pius: Enc. *Quadragesimo anno*. 1931. V. 15. *Acta Apostolicae Sedis*, 23. (1931), 177–285; XXIII. János: Enc. *Mater et magistra*, 1961. V. 15. *Acta Apostolicae Sedis*, 53. (1961), 401–464; VI. Pál: Enc. *Populorum progressio* 1967. III. 26. *Acta Apostolicae Sedis*, 59. (1967), 257–299; VI. Pál: *Octogesima adveniens*. 1971. V. 14. *Acta Apostolicae Sedis*, 63. (1971), 8. 401–444; II. János Pál: Enc. *Laborem exercens*. 1981. IX. 14. *Acta Apostolicae Sedis*, 73. (1981), 9. 577–647; II. János Pál: *Sollicitudo rei socialis* 1987. XII. 30. 80. (1988), 5. 513–586. II. János Pál: *Centesimus annus*. 1991. V. 1. *Acta Apostolicae Sedis*, 83. (1991), 10. 793–867; XVI. Benedek: Enc. *Deus Caritas est*. 2005. XII. 22. *Acta Apostolicae Sedis*, 98. (2006), 3. 217–279; XVI. Benedek: Litt. Ap. MP. *Intima Ecclesiae natura*. 2012. XI. 11. *Acta Apostolicae Sedis*, 104. (2012), 12. 996–1004. Ehhez összefoglaló munka: Bernard A. Hebda: Where Canon Law Connects with Caritas: The Norms of Intima Ecclesiae Natura. A Year of Mercy Examination of Challenges to Compliance in a US Context. *The Jurist*, 76. (2016), 2. 339–359.

tebb tárgyi infrastruktúrával rendelkezik. Az együttműködés ideológia okai pedig, hogy mind az állam, mind az egyház célkitűzése a „személy” javának támogatása. Bár a katolikus doktrína szerint az egyház célja túlmutat az ember földi boldogulásán, de értelemszerűen a személy-fogalom klasszikus tomista megközelítése miatt, az egyház hozzájárul az ember földi jólétének a kibontakozásához is.³ A tanulmányban vizsgálom a keresztény tanítás alapjait és eszmétörténeti hozadékát a katasztrófák és az emberi szenvedés kapcsán. Elemzem, hogy milyen feladatokat láthat el a Katolikus Karitásztól a válságkezelés során; milyen hozzáadott értéket képes a katolikus egyház felsorakoztatni a konkrét katasztrófa elleni védekezésben; milyen humán kapacitással és milyen infrastruktúrával segíthet, illetve végül milyen nemzetközi erőttel képes a karitászt mobilizálni, és ez milyen plusz értéket jelent az állami szereplők számára. Már megtörtént katasztrófák elleni védekezésekből (vörösizap-katasztrófa, dunai árvizek) konkrét példákat hozok. Rámutatok az együttműködés kevésbé zökkenőmentes aspektusaira is, kiemelve a keretmegállapodások hiányából és az *ad hoc* együttműködések alkalmával kialakuló bizonytalanságokból származó nehézségekre is. Munkámban felhasználom a Katolikus Karitásztól vezető munkatársaival folytatott interjúk anyagát, továbbá azon belső használatra szánt dokumentumok elemzését, amelyeket jelen kutatáshoz rendelkezésemre bocsátottak.

2. Teoretikus alapok az állam és az egyház együttműködéséhez a katasztrófák elleni védekezésnél

Mielőtt az együttműködés konkrétumaira, egyházi és állami jogi szabályozására rátérek, teoretikus reflexiót kell tenni. Előrebocsáthatjuk, hogy a katasztrófát, ahogy azt a „katasztrófavédelmi törvény” is teszi, a legtágabb értelemben vesszük.⁴ A katolikus segítségnyújtó szervezetek a legkülönbözőbb katasztrófák elleni védekezésnél segítenek, és tapasztalataikat felhasználják a későbbi együttműködések alkalmával. Az egyes katasztrófák során lehetnek azonban olyan sajátos szempontok is, amelyek kifejezetten azokkal a típusú katasztrófákkal szembeni védekezésnél relevánsak. Előfordulhat, hogy a tisztán technikai kérdéseken túl a védekezés nemzetbiztonsági vagy honvédelmi aspektussal is rendelkezik.⁵ Előnyös, ha az egyház karitatív szervezeteinek munkatársai legalább alapismeretekkel rendelkeznek az egyes katasztrófákkal

³ Aquinói Szent Tamás nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy az ember *substantia completa*: test és lélek egysége. Ennek értelmében az egyház támogatja az ember földi boldogságát és biztonságát is.

⁴ „Olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét egészségét, anyagi értékeit, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket oly módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevitelét igényli. 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. Értelmező rendelkezések, 3. §. 5.

⁵ Ujházi Lóránd: A Magyar Katolikus Egyház szerepvállalása a migrációs válság kezelésében. *Honvédségi Szemle*, 145. (2017), 1. 140–148; Simicskó István: *Az országvédelem és országmozgósítás szervezeti, hatásköri, irányítási rendszere minősített időszakokban*. Doktori (PhD-) értekezés. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2008. 152.

szembeni védekezéseknél jelentkező nemzetbiztonsági és honvédelmi kihívásokról és az érintett állami szervek hatás- és feladatköréről.⁶

Eltekintve az egyes katasztrófákkal szembeni védekezéshez szükséges technikai ismeretekről, az egyház általánosságban szívügyének tartja, hogy jelen legyen a katasztrófákkal szembeni védekezésnél, és igyekezzen az emberi szenvedést enyhíteni. Papp Bendegúz „katasztrófa-diplomáciáról” írt tanulmányában rámutat, hogy a katasztrófák esetén nyújtott nemzetközi segítség mind a globális, mind a regionális (nemzetközi) kapcsolatok javításához hozzájárul.⁷ Sajátos bizalomépítő tevékenység országok, régiók, szövetségi rendszerek és nemzetek között egyaránt. A katolikus egyház segélyszervezeteinek a katasztrófákkal szembeni védekezésbe való bekapcsolódásának is van ilyen „diplomáciai” vetülete. Sőt, bizonyos értelemben ez a diplomáciai tevékenység „kettős”. Egyrészt igyekszik a teljes társadalom bizalmát növelni a (helyi) katolikus egyház irányába. Másrészt azzal, hogy a nemzetközi katolikus szervezetek is bekapcsolódnak egy-egy katasztrófával szembeni védekezésbe, a Szentszék mint a nemzetközi jog alanya irányába is növekedhet a bizalom.⁸

A Katolikus Egyház társadalmi tanításának kompendiuma, amely a közjó különböző érvényesülési területeit vizsgálja, már az ajánló részben leszögezi, hogy a „közjó közös szolgálata a párbeszéd és a találkozás területe”. Mivel az emberi szenvedéseket okozó tényezők felszámolása a közjó előmozdításának a legkézzelfoghatóbb területe, logikus, hogy ez az együttműködés eminens platformjának is tekinthető. Mindemellett a Katolikus Karitásztól tevékenysége sokkal több, mint jól felfogott diplomáciai lépés. Az egyház lényegéhez tartozik az általános szociális érzékenység, amely átsugárzik az élet legkülönbözőbb területeire, közte a katasztrófákkal szembeni védekezésre.⁹ XVI. Benedek pápa egyenesen az egyház esszenciális jegyének nevezte, hogy az a karitásztól jelen van az emberiség életében.¹⁰ Mindemellett azt is látni kell, hogy az állami szervekhez képest az egyházat nem a közjogi viszonyrendszer alapján fennálló kötelezettsége motiválja.¹¹ Nem is pusztán a „civil” NGO-k (*non-governmental organisation*, nem kormányzati szervezet) vagy segélyszervezetek „filantrópiája” vezérli. Az egyházat az alapító példája motiválja, hogy mozgástere és lehetőségei szerint mindennemű emberi szenvedést

⁶ Ezért indult a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen a Katolikus Karitásztól munkatársainak felkészítésére irányuló képzés. Szöör Ádám: Egyedülálló képzés az NKE és a Karitásztól együttműködésében. *uni-nke.hu*, 2018. május 8. De érdemes lenne legalább a katolikus egyház hivatalos segélyszervezetét, a Katolikus Karitásztól az NKE éves közszolgálati gyakorlatába is bevonni.

⁷ Papp Bendegúz: *Katasztrófa-diplomácia. Egy fiatal tudományág tudományterületi elemzése. Külügyi Szemle*, 19. (2020), 1. 34–50; Muhoray Árpád: A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben. *Hadmérnök*, 9. (2017), 2. 188–200.

⁸ Erről átfogóan ír Ilan Kelman: *Disaster Diplomacy: How Disasters Affect Peace and Conflict*. Abingdon, Routledge, 2012.

⁹ Salvatore Berlingò: *Giustizia e carità nell'economia della Chiesa. Contributi per una teoria generale del diritto canonico*. Milano, Giappichelli, 1991; Chiara Minelli: *Diritto canonico e diritto civile nell'impostazione della iniziativa di carità*. In Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e Servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008. 321–335.

¹⁰ „Caritatis etiam ministerium pars est constitutiva Ecclesiae missionis et irrenuntiabilis est expressio propriae ipsius essentiae.” XVI. Benedek: *Litt. Ap. MP. Intima Ecclesiae natura*. 2012. XI. 11. *Acta Apostolicae Sedis*, 104. (2012), 12. 996–1004.

¹¹ „1. § (1) A katasztrófavédelem nemzeti ügy. A védekezés egységes irányítása állami feladat.” 2011. évi CXCVIII. törvény.

enyhítsen.¹² Már az első keresztények megfogalmazták az ideát, hogy életükben minél inkább igyekezzenek az alapítónak, a Názáreti Jézusnak az életét utánozni. Ez a gondolat mélyebben az úgynevezett Krisztus utánzása-tanban öltött testet. Röviden ez azt jelentette, hogy annál hitelesebb egy keresztény élete, minél jobban képes utánozni az alapító életpéldáját. Márpedig Jézus élete az ártatlan vértanúhalálán túl legkézzelfoghatóbban a szenvedők iránti irgalmas szeretet tetteiben foglalható össze. Ebben pedig az igazi keresztények „utánozni” akarták az alapítót. Igaz, a szent iratok inkább beteggyógyításokról, mintsem katasztrófákkal szembeni védekezésekről szólnak. Egyes elbeszélések azonban nemcsak az individuális szenvedéseket, hanem már az egyéneken túlmutató, úgynevezett csoportos gyógyításokat is elbeszélnek (Mt 8,16; 11,4–5; 12,15–21; 14,34–36; 15,29–31; 19,1–2; 21,14; Mk 1,32–34; 3,7–12; 6,1–6; 6,53–56; Lk 4,40–44; 6,17–19; 7,21). Az egyes gyógyításebeszéléseken túl, jelentősebb a keresztény tanítás eszmetörténeti hatása. Az embereket ért természeti és egyéb katasztrófák egyidőben az emberi történelemmel.¹³ Az ember pedig nemcsak túlélni akarta a katasztrófákat vagy menteni a menthetőket, hanem idővel feltette a kérdést, hogy mi az oka a mérhetetlen szenvedést hozó eseményeknek.¹⁴ A magyarázatok megalkotásában a dolog természete okán a vallások kulcsszerepet játszottak. A kereszténység megjelenésével a katasztrófák okozta szenvedés és az emberi közösség, majd a keresztény államelmélet megszületésével az állam és az állami szervezetek kötelezettsége új megvilágításba került.¹⁵ Az ószövetségi *Szentírás* több természeti katasztrófáról is beszámol: Szodoma és Gomorra története vagy Noé és a vízözön elbeszélése. De az egyiptomi tíz csapás sem más, mint katasztrófák sorozata. A bibliatudomány sajátos területét kitevő archeológiai kutatások igyekeznek feltárni ezeknek a katasztrófáknak a helyét, az idejét és leginkább a *Szentírás* történetei közé való bekerülésük körülményeit.¹⁶ Jelen tanulmány nem tér ki részletesen a biblikus archeológia eredményeire. Ezeket az eredményeket ugyanis a mai napig szakmai viták övezik.¹⁷ A katasztrófák társadalmi hatásait és a kereszténységgel bekövetkezett szemléletváltást azonban tökéletesen szemléltetik. Az ószövetségi szerző a katasztrófák okait (hasonlóan más emberi szenvedéshez, mint például a betegségek vagy közvetlen rokonok, gyermekek és feleségek elvesztése) az igaz és bűnös dichotómiájába helyezte. Ha Isten igazságos, márpedig az *Ószövetség* fő tétele, hogy Isten igaz (héb. szedek, szedeka: Iz 5,16; 10,22; Bir 5,21; 1Sám 12,7; Iz 45,24), akkor az igaz embert nem büntetheti az Isten. Ez érvényes az egyén és a közösség szintjén. Mind a vízözön, mind Szodoma és Go-

¹² Luis Navarro: Le iniziative dei fedeli nel servizio della carità. Fondamento e configurazione giuridica. In Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e Servizio della carità*. Milano, Giuffrè. 2008. 196. Idézi: Scema Decreti de Apostolatu laicorum. n. 62. 1963. IV. 22, AS III. IV. 700.

¹³ Chris McNab: *A legnagyobb történelmi katasztrófák. A világtörténelem legsúlyosabb csapásai*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2008.

¹⁴ Per Sandin: Conceptualizations of Disasters in Philosophy. In Dónal P. O'Mathúna – Vilius Dranseika – Bert Gordijn (szerk.): *Disasters: Core Concepts and Ethical Theories*. Pittsburgh, Springer Open, 2015. 13–26.

¹⁵ Fischl Vilmos: Az ökumenikus segítségnyújtó szervezetek működése és eredménye a konfliktusokkal terhelt területeken. In Resperger István – Ujházi Lóránd (szerk.): *A vallási elemek jelentősége napjaink fegyveres konfliktusaiban és biztonságpolitikai kihívásaiban*. Budapest, Dialóg Campus – Wolters Kluwer, 2019. 25–29; Fischl Vilmos: Egyházi karitatív szervezetek szerepe a válságkezelésben. *Kard és Toll*, 2. (2006), 92–101.

¹⁶ Noé történetéhez lásd Ronald S. Hendel: The Search for Noah's Flood. *Bible Review*, 19. (2014), 3. 4.

¹⁷ A biblikus archeológiai kutatásokhoz lásd Israel Finkelstein – Neil Silberman Asher: *The Bible Unearthed: Archeology's New Vision of Ancient Israel and the Origin of its Sacred Texts*. New York, Touchstone Centre, 2002.

morra történetében világos utalás történik a közösség bűnére, amely miatt Isten pusztít,¹⁸ és annak a néhány embernek az igaz voltára, akiknek Isten megkegyelmez.¹⁹ De a tíz csapás is ebbe a szemléletmódba illeszkedik. A tíz csapással Isten az egyiptomiakat megbünteti, de az izraelitákat megszabadítja. Nemcsak az *Ószövetség* gondolkodott azonban így abban a korban. A történetírás atyja, Hérodotosz beszámol a Krisztus előtt 479-ben bekövetkezett szökőárról. Értesít arról is, hogy az eseményt Poszeidón, a tengerek Istene büntetésének tudták be, aki ezzel büntette meg a perzsákat, amiért megostromolták görög Potidaea városát.²⁰ Sőt John Bowker ma már klasszikusnak számító munkájában a világvallások és annak különböző leágazásainál mutatja be, hogy az ószövetségi *Biblia* keletkezésének korában a katasztrófák okait az istenek büntetésében látták.²¹ Dónal P. O'Mathúna, aki kifejezetten a keresztény teológia hatását vizsgálja a katasztrófák értékelése kapcsán, felhívja a figyelmet, hogy a földrengések, a szökőárok, a vulkánkitörések vagy bármi más természeti katasztrófa mögött a Jézus korabeli emberek is az isteni erőket vélték felfedezni.²² A teológiai (elméleti) eszmevuttatáson túl ezzel a megközelítéssel a legnagyobb baj, hogy egyáltalán nem pozicionálja a közösséget annak érdekében, hogy komoly erőket mozgósítson a katasztrófák áldozatainak menekítésére. A régi vallási megközelítésben ugyanis aki igaz, az úgyis megmenekül, akik pedig meghalnak, azok Isten jogos büntetése miatt veszítik életüket. Egyes szerzők felhívják a figyelmet, hogy ez az anakronisztikus felfogás a modern kor vallásos embereinél is visszatérhet, és a természeti katasztrófák mögött istenek büntetését látják.²³ Dónal P. O'Mathúna említett tanulmányában megdöbbentő példákat gyűjtött össze arról, hogy kortárs keresztény lelkészek és nem keresztény vallási vezetők hogyan interpretáltak természeti katasztrófákat. Az evangéliumi egyházakhoz tartozó híres televíziós prédikátor, Pat Robertson például 2010-ben a haiti földrengés kapcsán kijelentette, hogy ennek oka, hogy az ország a 18. században az ördöggel kötött „szövetséget”, hogy megszabaduljanak a francia gyarmatosítóktól.²⁴ A Katrina hurrikán pusztítását pedig néhány keresztény prédikátor a homoszexualitás és az abortuszok miatt

¹⁸ „Mikor az Úr látta, hogy nagy az emberek gonoszsága a földön és szívük állandóan a rosszra irányul, megbánta az Úr, hogy embert teremtett a földön és bánkódott szívében. Ezt mondta az Úr: »Eltörölöm a föld színéről az embert, akit a földön teremtettem: az embert az állatokkal, a csúszómászókkal és az ég madaraival együtt, mivel megbántam, hogy teremtettem őket.«” (Ter 5,5–7). A föld azonban romlott volt Isten színe előtt, s a föld tele volt erőszakkal (Ter 5,11).

Szodoma és Gomorra történetéhez: „Amikor hajnalodott, így sürgették az angyalok Lótót: Kelj föl, fogd a feleségedet és két leányodat, akik itt vannak, hogy el ne pusztulj a város bűne miatt!” (Ter 19,15).

¹⁹ Noé azonban kegyelmet talált az Úr szemében. Noénak ez a története: Noé igaz ember volt, kifogástalanul élt kortársai között. Noé Isten színe előtt járt. (Ter 5,8–10).

²⁰ Mark Molesky: *This Gulf of Fire. The Great Lisbon Earthquake, or Apocalypse in the Age of Science and Reason*. New York, Vintage, 2015. 150.

²¹ John Bowker: *Problems of Suffering in the Religions of the World*. Cambridge, Cambridge University Press, 1970. Lásd még Peter Koslowski (szerk.): *The Origin and the Overcoming of Evil and Suffering in the World Religions*. Hannover, Pringer-Science, Business Media, B.V., 2001.

²² Dónal P. O'Mathúna: Christian Theology and Disasters: Where is God in All This? In Dónal P. O'Mathúna – Vilius Dranseika – Bert Gordijn (szerk.): *Disasters: Core Concepts and Ethical Theories*. Pittsburgh, Springer Open, 2018. 35.

²³ Dennis Behreandt: Why does God Allow Calamities? *The New American*, 21. (2005), 26. 31–34.

²⁴ James Frank: Pat Robertson Blames Haitian Devil Pact for Earthquake. *NPR*, 2010. január 13.

bekövetkező isteni büntetésnek tudta be.²⁵ De a nagyobb protestáns felekezetek és a katolikus egyház lelkipásztorai részéről is voltak hasonló túlkapások.²⁶ Sajátos szempontokra hívja fel a figyelmet Patricia Plunket, Gabriela Uruñuela,²⁷ illetve David Chester.²⁸ A szerzők különböző (dél-amerikai és portugál) példákon keresztül mutatják be, hogy a Krisztus előtti népi és vallásos hiedelmekből a helyi kereszténység hogyan vett át egyes elemeket. Maga az „inkulturáció” nem áll messze a kereszténységtől, hiszen a kereszténység számtalanszor tett kísérletet arra, hogy a nem keresztény vallási elemeket összebékítse a keresztény doktrínával.²⁹ Miért éppen a katasztrófák magyarázata lett volna kivétel? Mindemellert a domináns történelmi keresztény felekezetek hivatalos kommunikációja abba az irányba fejlődött, hogy kifejezzék a katasztrófák áldozataival szembeni együttérzésüket, segélyszervezeteket tartsanak fenn, és ezeket az egyes nem várt események elhárítása érdekében pozícionálják. Az alapító, a Názáreti Jézus tanításával ugyanis ez a hozzáállás mutat kontinuitást. Lukács evangélista beszámol arról a történetről, amikor Silóámban „tizennyolc emberre rádőlt a torony” (Lk 13,1–5). A korabeli emberek a már tárgyalt isteni büntetés irányából kérdeznak rá Jézusnál a katasztrófa okára. Jézus határozottan megjegyzi: „azt hiszitek, hogy bűnösebbek voltok, mint Jeruzsálem lakói közül bárki? Mondom nektek: nem!” Ezzel Jézus nemcsak a betegek, hanem a katasztrófák áldozatainak vonatkozásában is lebontja a korábbi „bűnös-igaz, büntetés-jutalom” dichotómiát. Így pedig megnyitja az utat a katasztrófák áldozatainak megsegítése felé, hiszen így már nem bűnösök, hanem ártatlan szenvedők, akiket segíteni kell.³⁰

3. Katolikus szervezetek a katasztrófák elleni védekezésben

A római Szent Kereszt Egyetem 2007-ben konferenciát szervezett, amely a katolikus egyház karitatív tevékenységének teoretikus és egyes gyakorlati területeit dolgozta fel. A konferenciakötet, több mint 500 oldalon és mintegy 20 tanulmányban járja körül annak kérdését, hogy a katolikus egyház és annak szervezetei milyen területeken vesznek részt az emberi nyomorúság enyhítésében. A kötet elsősorban a szeretet tetteinek teológiai és filozófiai alapjaira, illetve nem utolsósorban az egyház és szervezetei működésének kánon- és világi jogi kereteire reflektál.³¹ Hiába van azonban szó ekkora terjedelmes munkáról, még így sem fedi le azt a hatalmas tevékenységi kört, amelyet az irlalmas szeretet motivált. Szinte „felleltározhatatlan” az egyház

²⁵ Zack Ford: Anti-Gay Preacher Blames Hurricane Sandy on Homosexuality and Marriage Equality. *Think Progress*, 2012. október 29. és Alan Cooperman: An Act of God? Where Most See a Weather System, Some See Divine Retribution. *The Washington Post*, 2005. szeptember 4.

²⁶ Erwin W. Lutzer: *An Act of God? Answers to Tough Questions about God's Role in Natural Disasters*. Carol Stream, Tyndale House, 2011.

²⁷ Patricia Plunket – Gabriela Uruñuela: Mountain of Sustenance, Mountain of Destruction: The Prehispanic Experience with Popocatepetl Volcano. *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, 170. (2008), 111–120.

²⁸ David Chester: The Effects of the 1755 Lisbon Earthquake and Tsunami on the Algarve Region, Southern Portugal. *Geography*, 93. (2008), 2. 78–90.

²⁹ Az inkulturáció különböző szempontjaihoz átfogó képest fest Török Csaba: Inkulturáció és ökumené. *Teológia. Hittudományi Folyóirat*, 42. (2008), 1–2. 86–104.

³⁰ Luigi Lombardi Vallauri: *Amicizia, carità, diritto*. Milano, Giuffrè, 1974.

³¹ Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e Servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008.

karitatív tevékenységének területe.³² Egyes szegmensek az egyház történetében már korán manifesztálódtak, amíg más területek csak később, a társadalmi fejlődéssel párhuzamosan vagy az újabb kihívásokra való reflexióként öltöttek testet. Így amíg a beteg- és szegénygondozás szinte az egyház születésével egy időben megjelent, addig a katasztrófák elleni védekezésben való professzionális közreműködés viszonylag késői. Már a bibliai Apostolok Cselekedete beszámol az első „hivatalalapításról”, minthogy a tanítványok hét diakónust választanak ki a szegények gondozására (ApCsel 6,2–3, 5–6). Az első hivatalalapítás a karitatív szeretet gyakorlásához (és nem az egyház igazgatásához vagy más tevékenységéhez) kapcsolódott. Adolf von Harnack, a protestáns egyháztörténész megjegyzi, hogy a harmadik századra már kialakul az a „karitás”, amelyet az egyház intézményes keretek között teljesít.³³ Szegény- és beteggondozás területén formálódott legmarkánsabban.³⁴ Ennek hagyománya szemléletesen él tovább a beteg- és a szegénygondozó rendeknél.³⁵ A beteg- és szegénygondozáshoz hasonlóan a katasztrófákkal szembeni védekezés területén ilyen specializáció az egyház részéről nem alakult ki. Ennek oka, hogy egyrészt a beteg- és szegénygondozásra való szükség sokkal nyilvánvalóbb és gyakoribb társadalmi igényként jelent meg. A katasztrófák ritkábban fordultak elő. Másrészt nemcsak az egyház, hanem az „állam” is viszonylag későn, az állami közfeladatok artikulációjának homlokkerében tudatosította ezen a területen saját kötelességét. Továbbá a katasztrófákkal szembeni sikeres védekezéshez és az áldozatok menekítéséhez különleges képességekre van szükség, amely csak fokozatosan, a modern technológia fejlődésével került az emberi közösség birtokába. Ennek a személyi és technikai képességnek a „készletben tartása” akkor is fontos, ha használatuk – szemben a szegény- és beteggondozással – nem igényel napi szintű fellépést. David K. Chester és Angus M. Duncan tanulmányában a kereszténység viszonyára fókuszál a katasztrófák, különösen a vulkánkitörések és földrengések területén.³⁶ A szerzők rámutatnak az egyház vonatkozásában is egyfajta folyamatosságra, amely a keresztény, hangsúlyosan a katolikus egyház segélyezési rendszerében a „professzionizálódás” irányába mutatott. A prominens szerzők nem tekintenek el az említett szemponttól, amely az emberiség bűnének tudja be a „sorscsapásokat”, de ezzel párhuzamba állítják azokat a konkrét eseteket, amikor a katolikus egyház számottevő erőket mozgósított a szenvedések enyhítésére. Így az 1902-es Mont Pelée-i (Martinique) vulkánkitörés; az 1915-ös olaszországi avezzanói földrengés, az 1953-as ruapehui (új-zélandi) vulkánkitörés. Ugyanakkor a katolikus karitatív szervezetek mind a mai napig magukon viselik az első évszázadokban kialakult preferált tevékenységi kör jegyeit. Bár kapacitálják magukat

³² Alfred Hierold: *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*. In Joseph Listl – Heribert Schmit (szerk.): *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*. Regensburg, Pustet, 1999. 1028–1032.

³³ Adolf von Harnack: *Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten*. Leipzig, 4. 1902. ed. 1920.

³⁴ John A. Knight: *The Holiness Pilgrimage*. Kansas City, Beacon Hill Press, 1986. 19–20; Krutsay Miklós: *Beteg-ápoló szerzetesrendek. Osteológiai Közlemények*, (2018), 1–2. 52–54; Anna Esposito – Andreas Rehber: *Gli ordini ospedalieri tra centro e periferia*. Roma, Ricerche dell'Istituto Storico Germanico di Roma, 2007. Magyar vonatkozásokhoz: Falus Orsolya: *Ispotályos kereszties lovagrendek az Árpád-kori Magyarországon*. PhD-értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2014.

³⁵ Krutsay (2018): i. m. 52–54.

³⁶ David K. Chester – Angus M. Duncan: *Responding to Disasters within the Christian Tradition, with Reference to Volcanic Eruptions and Earthquakes*. *Religion*, 40. (2010) 2. 85–95.

a katasztrófákkal szembeni védekezésre és az áldozatok segítésében, de a struktúra szintjén ritkán jelenik meg a szervezeteikben a katasztrófákkal szembeni védekezésért felelős „egység”. Sokkal jellemzőbb, hogy a segélyszervezet állandó, és egyébként más területekért felelős állománya vagy az önkéntesei vesznek részt a feladat végrehajtásában. Nagy szükség van a lelkesedésre és a jóindulatra, de a megfelelő szerepvállaláshoz a professzionalizmustól sem lehet eltekinteni. Ez utóbbi, illetve ezzel szorosan összefüggően a katasztrófákkal szembeni védekezésre pozicionált egység a katolikus segélyszervezeteknél ritkán és csak ott jelenik meg, ahol erre rendelkezésre áll a megfelelő humán kapacitás, és/vagy a területen gyakoriak a természeti katasztrófák. Ez inkább az egyes amerikai egyházmegyéket jellemezi. Az Amerikai Katolikus Karitásztól olyan programokat is indított, amelyek a katolikus egyház különböző szervezeteinek, leginkább a katolikus karitászcsoportok képzésére irányulnak. Munkaanyagokon és „tréningeken” keresztül igyekeznek segítséget nyújtani, hogy a helyi szint is eredményesen mobilizálható legyen az esetleges katasztrófák esetén.³⁷ A kezdeményezés azért fontos, mert a katolikus egyház legnagyobb előnye még ma is a szerteágazó infrastruktúra-hálózatában rejlik. Olyan helyeken is lehet kiépült infrastruktúrája, ahol az állami szervezeteknek nincs. Ritka, hogy egy helyi plébánia ne rendelkezzen karitászcsoporttal. Ezek a helyi karitászszervezetek pedig széles helyismerettel rendelkeznek. Ezt a kapacitást azonban csak úgy lehet maximalizálni, ha – az amerikai modellhez hasonlóan – némi előzetes felkészítés történik, vagy adott esetben létezik az állami szervekkel olyan keretmegállapodás (lásd alább), amely tisztázza az együttműködés keretét. Ez különösen igaz az egyház által rendelkezésre bocsátható infrastruktúrára és a humán kapacitásra. Érdemes megfontolni, hogy az említett amerikai modell a „tipikus” katasztrófákhoz (földrengés, extrém hideg, extrém forróság és aszály, erdőtüz, árvíz, hurrikán, ember által okozott katasztrófa, vírus, terrorcselekmények, tornádó és szélvihar) hozzárendeli azt a legfontosabb eszköz- és személyi állományt, amellyel a helyi szintű karitásztól is részt vehet a válságkezelésben.

4. A konkrét együttműködés lehetőségei Magyarország vonatkozásában

Magyarország Alaptörvénye Nemzeti hitvallás részében elismeri a kereszténységnek a nemzeti történelemben betöltött meghatározó szerepét. A Szabadság és felelősség rész alatt pedig kiemeli, hogy az „állam és a vallási közösségek a közösségi célok elérése érdekében együttműködhetnek” (VII. cikk). Kevés nemesebb és egyben konkrétabb együttműködés van a két entitás között, mint a katasztrófákkal szembeni védekezés és az okozott károk enyhítése. Ugyanakkor, mivel a nemzetközi katolikus karitásztól a Szentszék, a magyar Katolikus Karitásztól pedig a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia hivatalos segélyszervezete, ezért tevékenységüket nemcsak az állam, hanem az egyházjog is szabályozza. A Nemzetközi Katolikus Karitásztól

³⁷ Catholic Charities USA: *The Catholic Disaster Preparedness Program. Parish Disaster Planning.* n. a.

a Vatikán állami joga által felruházott „jogi személyiséggel”³⁸ és az egyházjog által biztosított egyházjogi jogi személyiséggel is rendelkezik.³⁹ Ami a helyi katolikus karitászt illeti, az lehet a püspöki konferencia vagy egyházmegye alá tartozó hivatalrendszer része, amelyet az illetékes egyházi hatóság eleve hivatalos jogi személyként alapít vagy ismer el. Az egyházi jogi státusz független a világi jogi elismertségtől.⁴⁰ Magyarországon azzal, hogy az országos Katolikus Karitászt, illetve az egyházmegyei katolikus karítászt egyházi jogi személyek, a szervezeteknek a világi jogban is jogi személyisége van. Ami az együttműködés konkrét keretrendszerét illeti, a pontosabb jogi szabályozásra éppen a világi hatóságokkal és a fegyveres testületekkel való együttműködés nagyobb átláthatósága érdekében XVI. Benedek idejében került sor.⁴¹ Különösen markánsak a karitászt és a fegyveres szervezetek együttműködésére vonatkozó szabályozók.⁴² A nemzetközi karitászt által megfogalmazott alapelvek azonban inkább a háborús konfliktusokból származó válságok kezelésére, semmint a katasztrófák enyhítésére vonatkoznak. Így a katasztrófák esetén való együttműködéshez és a magyar viszonyokhoz átfogóbb képet ad Padányi József tanulmánya, aki munkájában a civil-katonai együttműködés egyes elemeit nem szűkíti pusztán a fegyveres válságkezelésben való együttműködésre.⁴³ A tanulmány szerzője jól szemlélteti, hogy a civil-katonai együttműködés nem pusztán operatív tevékenység, hanem egyfajta mentalitás és filozófia. Ezért a katasztrófák elleni védekezés kapcsán is fontos egymás kölcsönös tisztelete és ismerete. Az egyház szempontjából pedig fontos, hogy a katolikus karitászt önállósága a válságkezelés során is megmaradjon. A segítség nem merülhet ki a készletek, az erők és az infrastruktúra rendelkezésre bocsátásában, hanem mellérendelt és kiegészítő együttműködésre kell törekedni.

5. A katolikus karitászt összekötőjének szerepe az egyházi és az állami szabályozás keretében

Az állami szervek és a katolikus karitászt együttműködésének vizsgálatakor figyelembe kell venni, hogy az (magyar) állami és az egyházi közigazgatási rendszer nem fedi egymást. A katolikus karitászt a katolikus egyház hierarchikus rendszeréhez illeszkedik. Ezért érdemes a katasztrófával szembeni védekezés esetén összekötőket kijelölni és több szinten pozicionálni. A vörösiszap-katasztrófánál az országos szint szerepét a Civil Humanitárius Koordinációs

³⁸ Giuseppe Dalla Torre: La Caritas: Storia e natura giuridica. In Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008. 274.

³⁹ II. János Pál: Apostoli levél. Durante L'ultima Cena. 2004. szeptember 16. (2021. 11. 29.) Felügyeleti szerveihez lásd Juan Ignacio Arrieta: *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica*. Milano, Giuffrè, 1997. 322; Jesús Miñambres: Status giuridico-canonico di Caritas Internationalis. *Ius Ecclesiae*, 17. (2005), 1. 295–302.

⁴⁰ Dalla Torre (2008): i. m. 278.

⁴¹ Jean Lafflité: Amore e giustizia nell'enciclica Deus Caritas est: Prospettiva Teologica. In Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008. 6–18.

⁴² Caritas Internationalis: *Code of Ethics and Code of Conduct for Staff*. Rome, 2014.

⁴³ Padányi József: *Polgári-katonai együttműködés a békefenntartó műveletek során*. Kutatási jelentés. Budapest, Honvéd Vezérkar Hadműveleti Csoportfőnökség, 2001. 1–76, valamint Padányi József: *A Magyar Honvédség műszaki csapatainak lehetőségei és feladatai békeidőben a természeti- és civilizációs katasztrófák megelőzésében és a következmények felszámolásában*. Kandidátusi értekezés. 1994. 130.

Központ töltötte be. A 2013-as árvízről napjainkig a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanács látja el ezt a feladatot. Ennek tagjai között megtalálható a hat nagy segélyszervezet, közte a Katolikus Karitásztól. Irányítása az egyházi és civil kapcsolatokért felelős államtitkársághoz tartozik. Terjedelmi okokból most csak egy feladatra, az országos karitásztól összekötő feladataira összpontosítok a vizsgált katasztrófa kapcsán. A magyar Katolikus Karitászt mint erna- és „irányító” szervezet jogosult az országos jelentőségű ügyek intézésére és az állami szervezetekkel való tárgyalások lebonyolítására. A feladatok végrehajtásának jelentős része azonban a helyi katolikus karitászt terheli. A különleges jogrend bevezetésével (veszélyhelyzet kihirdetésével) egy időben a karitászt országos irányítása veszi át az adott területen a koordinálást. Régiós és helyi szinten ugyanis az irodák nincsenek felkészülve sem eszköz, sem emberi, sem pedig szakmai erőforrást illetően. Erre azonban nincs is szükség, mivel a helyi irodai háttér inkább logisztikai és kiegészítő segítséget ad a rendszer működtetéséhez.⁴⁴ A koordinációért az országos karitászt összekötője felel.

5.1. Az összekötő feladata a veszélyhelyzet kihirdetésekor

Bár alapvetően országos összekötői szintről van szó, érdemes az összekötői feladatra olyan szereplőt választani, aki a katasztrófa által érintett régiót ismeri. Esetlegesen az érintett egyházmegye karitászigazgatója erre a legalkalmasabb személy. A karitászt-összekötő a veszélyhelyzet kihirdetésekor a következőket teszi:

- Felveszi a kapcsolatot a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanáccsal, amelyen keresztül bekapcsolódik a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság és Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ (KKB NVK) Országos Törzsek munkájába. Számos esetben az állami fél megkeresése megelőző.
- Az erők felmérése érdekében egyeztet az egyházmegyei karitásztok vezetésével.
- Megkeresi a katasztrófában érintett plébániákat.⁴⁵ Egyeztet az operatív törzsekkel, és annak megfelelően felkéri a központi plébániákat, hogy alakítsák ki a tisztálkodásra, a melegedésre, az étkezésre alkalmas helyeket. Ezekben a munkafolyamatokban és a katasztrófavédelmi munkálatokban részt vevő állami és egyházi szervezetek munkatársai és az önkéntesek egyaránt igénybe vehetik ezeket.
- Kialakítják a nagyobb települések plébániáin a „koordinációs központokat”. Ezek a központok részben (de nem kizárólagosan) illeszkednek a helyi Védelmi Bizottságok diszlokációjához. Ezeken a plébániákon elrendelik a folyamatos ügyeleti rendet, és minden jelentős változásról informálják az összekötőt. Napi összefoglaló jelentést juttatnak el az összekötőnek, de szükség esetén is kereshetik őt. Az ehhez szükséges informatikai háttér megszervezéséről az összekötő a koordinációs központ felállításával párhuzamosan gondoskodik. Szervezetein keresztül részt vesz a lakosság informálásában.

⁴⁴ A logisztikai szempontokhoz Pohl Árpád: A műveleti felkészítés követelményeinek néhány aspektusa a logisztikai tisztképzésben. *Hadtudományi Szemle*, 8. (2015), 1. 503–511.

⁴⁵ Segélyszervezetek az iszapkatasztrófa károsultjaiért. *168 óra*, 2010. október 15.

- A katasztrófában érintett egyházmegyén kívül az összekötő felveszi a szomszédos egyházmegyékkel is a kapcsolatot. Kijelöli a kapcsolattartó személyét. A kéréseket ezeken a személyeken keresztül fogalmazzák meg az érintett egyházmegye irányába. Ezek az egyházi struktúrák elhelyezkedésük miatt gyors és közvetlen segítséget tudnak biztosítani, így a bevonható erőforrások megsokszorozódnak. A szomszédos egyházmegyék karításképeségeiről az összekötő feljegyzést kér be.⁴⁶ Erről tájékoztatja a védelmi bizottságokat, akikkel szorosán együttműködve fogadja el a humán és eszközfelajánlást.
- A karitásztól összekötő felveszi a kapcsolatot a külföldi karitásztól főigazgatókkal, illetve a szomszédos egyházmegyékkel. Az együttműködés deklarációkat, gyűjtést, anyagi támogatást és közös humanitárius akciókat jelent.⁴⁷ Külön figyelmet szentel az összekötő az országhatárral szomszédos egyházi infrastruktúra képességeinek és a felajánlásoknak. Erről tájékoztatja a védelmi bizottságokat és az igényeknek megfelelően tárgyal a felajánlások felhasználásáról. A külföldi partnerrel való együttműködés szintén nemcsak operatív jelentőségű, hanem a két szomszédos ország közötti kapcsolat mélyítése szempontjából is fontos. Ezen a téren a katolikus közösségek el nem évülő érdemeiket szereztek az elmúlt években.
- A karitásztól összekötő informálja a karitásztól tevékenységéről az országos és a helyi katolikus sajtót. Amennyiben indokolt és ilyen irányú kérés fogalmazódik meg, akkor az országos sajtót is megkeresi.
- A karitásztól rendelkezik (de ez igaz a többi segélyszervezetre is) saját adományvonalának a blokkolásáról. Helyette a nemzeti adományvonal lép működésbe.⁴⁸

5.2. A válságkezelés folyamata

Az összekötő a válságkezelés folyamatában is kulcsszerepet tölt be, minthogy mind az egyházi, mind az állami hatóságok, mind a helyi és központi karitásztól, mind a nemzetközi partnerszervezetek irányába közvetít:

- A helyi karitásztól csoportok vezetői az összekötőt folyamatosan értesítik a képességek és a készletek alakulásáról. Az információk tartalmazzák, hogy melyik plébánia (vagy más helyi katolikus infrastruktúra) képes szállással, ivóvízzel, meleg ruhával, élelmiszerrel és egyéb eszközökkel segíteni.⁴⁹
- A karitásztól (fő szabály szerint) állandó listával rendelkeznek az önkéntesekről. Az összekötő számára folyamatosan frissítik az adatokat, amelyek általánosságban tartalmazzák, hogy konkrétan mennyi az egyes településeken és súlyponti plébániákon a mozgósítható kapacitás. Az általános adatközlésen túl a jelentések specifikáltak, amennyiben kitérnek

⁴⁶ Caritas Hungarica: http://caritas.vaciegyszahzmege.hu/Vaci_Egyhazmege_Karitasz/Csoportok.html

⁴⁷ Padányi József: A menekültek és a hontalanok visszatelepítése Bosznia-Hercegovinába. *Hadtudomány*, 6. (2010), 1. 116–121.

⁴⁸ Egyes kritikák szerint az itt összegyűjtött összeg a tapasztalatok alapján jóval kisebb erőforrásokat tud megmozgatni, mint adott esetben a Karitásztól saját adományvonala. Így amellet, hogy az intézkedés gesztusértéke és az egyes szervezetek önmérséklete tagadhatatlan, a hatékonyság szempontjából felvet bizonyos kérdéseket.

⁴⁹ Példának a vörösiszap-katasztrófa. Katolikus Karitásztól: A vörösiszap-katasztrófa első évfordulója. *Magyar Kurír*, 2010. október 3.

arra, hogy milyen jellegű mozgósítható és átvezényelhető képességekkel rendelkezik a helyi egyház, amelyek az idős és fogyatékosokkal élőknél vonatkozásában tesznek vállalásokat (gondoskodnak az étel és egyéb szükséges dolgok szállításáról).⁵⁰ Ehhez járul, hogy az összekötő számára a Karitásztól Szakápolási és Fogyatékosokat Támogató Szolgálat munkatársai megküldik, hogy mennyi mikrobuszra rendelkeznek, és hogyan tudnak részt venni a szállításban, illetve a védekezők ellátásában.

- Folyamatos a kommunikáció a sajtó és az egyházi vezetők irányába.
- Kezeli az adományvonal felajánlásait, egyeztetve a védelmi bizottságokkal és az operatív törzssel.
- A karitásztól-összekötő sajátos feladata nem csak az állami és egyházi szervezetekkel való kapcsolattartás. Folytonos kapcsolatban áll a többi segélyszervezettel. Az egyeztetések alapján egységes véleményt kommunikálnak az operatív törzs felé.
- Az összekötő folyamatosan beszámol az operatív törzsnek a duplikált segélyezés elkerülése érdekében. Az operatív törzs a rendkívüli kérdéseket (infrastruktúra és egyéb igények) közvetíti a felettes egyházi szervnek. Ugyanakkor itt értesül az időjárás-jelentésekről, a honvédelmi és egyéb erőforrásokról, a katasztrófaveszély szerinti feladatok megszervezéséről.

5.3. Az összekötő tevékenysége a válságkezelés után

A veszélyhelyzet elmúltával az összekötő tevékenysége nem ér véget, sőt olyan jelentős feladatok kerülnek előtérbe, amelyekre érhető okokból a válságkezelés során nem fordíthattak hangsúlyt. Így az összekötő:

- az átláthatóság érdekében összefoglaló tájékoztatót nyújt a sajtónak;
- összeállítja a felettes egyházi szervnek az elvégzett munkáról és a ráfordításokról szóló számadatos jelentést;
- részt vesz a károsultak segítésében, amely jelenti a gyorsabb segélyezés megszervezését és a pótlás, a helyreállítás munkálataiba való bekapcsolódást. Ez utóbbi azonban már inkább a karitásztól normál tevékenységéhez tartozik. Így az állami féllel való együttműködés már a normál koordinációs keretben, fő szabályként az Emberi Erőforrások Minisztériumán keresztül történik.

6. Konklúzió

A keresztény doktrína legnagyobb érdeme, hogy újraértékelte az emberi életet veszélyeztető tényezőket. A katasztrófák nem Isten büntetései, hanem olyan szerencsétlen események, amelyeket kezelni kell, és ezzel párhuzamosan az emberi szenvedés mérséklésére kell törekedni.

⁵⁰ Példának 2006-os dunai árvíz. Magyar Katolikus Püspöki Konferencia: Árvíz és belvíz – a Katolikus Karitásztól a rászorulóknak (2006. április 4.)

Ily módon a keresztény megközelítés nyitotta meg az utat, hogy a modern állam úgy értékelje a katasztrófákat, mint amelyekkel szemben a védekezést meg kell szervezni.

Mindemellett a betegápoláshoz képest viszonylag későn alakult ki a katasztrófákkal szembeni védekezés intézményes kerete. Ennek oka nemcsak az, hogy a katasztrófák ritkábban jelentkeznek, hanem az állam is később professzionalizálódott ezen a területen. A katolikus intézményrendszer a II. Vatikáni Zsinat fényében igyekszik a közjó előmozdítására az élet minden területén. Ezért evidencia, hogy helyi, országos, de nemzetközi szinten is mozgósítja a rendelkezésére álló erőket. A katasztrófákkal szembeni védekezés, a válságkezelés jogszabályi keretek között történik. Ez azonban mind nemzetközi, mind magyar szinten lehetőséget biztosít az egyház szervezeteinek. Figyelembe kell venni, hogy az egyház még mindig a legnagyobb infrastruktúrával rendelkezik. Állandó és önkéntes karitászt alkalmazottjai és eszközapparátusa van. Az elmúlt évek egyes említett közös munkái pedig bizonyítják, hogy az állam és az egyház ezen a területen különösen fontos partnerei egymásnak.

Felhasznált irodalom

- II. János Pál: Enc. Laborem exercens. 1981. IX. 14. *Acta Apostolicae Sedis*, 73. (1981), 9. 577–647.
- II. János Pál: *Sollicitudo rei socialis* 1987. XII. 30. 80. (1988), 5. 513–586.
- II. János Pál: Centesimus annus. 1991. V. 1. *Acta Apostolicae Sedis*, 83. (1991), 10. 793–867.
- II. János Pál: Apostoli levél. *Durante L'ultima Cena*. 2004. szeptember 16. Online: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/letters/2004/documents/hf_jp-ii_let_20040916_caritas-internationalis.html
- VI. Pál: Enc. Populorum progressio 1967. III. 26. *Acta Apostolicae Sedis*, 59. (1967), 257–299.
- VI. Pál: Octogesima adveniens. 1971. V. 14. *Acta Apostolicae Sedis*, 63. (1971), 8. 401–444.
- XI. Pius: Enc. Quadragesimo anno. 1931. V. 15. *Acta Apostolicae Sedis*, 23. (1931), 177–285.
- XIII. Leó: Enc. Rerum novarum. 1891. V. 15. *Acta Sanctae Sedis*, 23. (1891), 641–670.
- XVI. Benedek: Enc. Deus Caritas est. 2005. XII. 22. *Acta Apostolicae Sedis*, 98. (2006), 3. 217–79.
- XVI. Benedek: Litt. Ap. MP. Intima Ecclesiae natura. 2012. XI. 11. *Acta Apostolicae Sedis*, 104. (2012), 12. 996–1004.
- XXIII. János: Enc. Mater et magistra 1961. V. 15 *Acta Apostolicae Sedis*, 53. (1961), 401–464.
- Arrieta, Juan Ignacio: *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica*. Milano, Giuffrè, 1997.
- Behreandt, Dennis: Why does God Allow Calamities? *The New American*, 21. (2005), 26. 31–34.
- Berlingò, Salvatore: *Giustizia e carità nell'economia della Chiesa. Contributi per una teoria generale del diritto canonico*. Milano, Giappichelli, 1991.
- Bowker, John: *Problems of Suffering in the Religions of the World*. Cambridge, Cambridge University Press, 1970. Online: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139165587>
- Caritas Internationalis: *Code of Ethics and Code of Conduct for Staff*. Rome, 2014. Online: www.caritas.org/includes/pdf/CodesEthicsConduct.pdf
- Catholic Charities USA: *The Catholic Disaster Preparedness Program. Parish Disaster Planning*. n. a.
- Chester, David: The Effects of the 1755 Lisbon Earthquake and Tsunami on the Algarve Region, Southern Portugal. *Geography*, 93. (2008), 2. 78–90. Online: <https://doi.org/10.1080/00167487.2008.12094225>
- Chester, David K. – Angus M. Duncan: Responding to Disasters within the Christian Tradition, with Reference to Volcanic Eruptions and Earthquakes. *Religion*, 40. (2010), 2. 85–95. Online: <https://doi.org/10.1016/j.religion.2009.12.005>

- Cooperman, Alan: An Act of God? Where Most See a Weather System, Some See Divine Retribution. *The Washington Post*, 2005. szeptember 4. Online: www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/09/03/AR2005090301408.html
- Dalla Torre, Giuseppe: La Caritas: Storia e natura giuridica. In Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008. 265–284.
- Esposito, Anna – Andreas Rehber: *Gli ordini ospedalieri tra centro e periferia*. Roma, Ricerche dell'Istituto Storico Germanico di Roma, 2007.
- Falus Orsolya: *Ispotályos kereszties lovagrendek az Árpád-kori Magyarországon*. PhD-értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2014.
- Finkelstein, Israel – Neil Silberman Asher: *The Bible Unearthed: Archeology's New Vision of Ancient Israel and the Origin of its Sacred Texts*. New York, Touchstone Centre, 2002.
- Fischl Vilmos: Egyházi karitatív szervezetek szerepe a válságkezelésben. *Kard és Toll*, 2. (2006), 92–101.
- Fischl Vilmos: Az ökömenikus segítségnyújtó szervezetek működése és eredménye a konfliktusokkal terhelt területeken. In Resperger István – Ujházi Lóránd (szerk.): *A vallási elemek jelentősége napjaink fegyveres konfliktusaiban és biztonsági kihívásaiban*. Budapest, Dialóg Campus – Wolters Kluwer, 2019. 25–29.
- Frank, James: Pat Robertson Blames Haitian Devil Pact for Earthquake. *NPR*, 2010. január 13. Online: www.npr.org/sections/thetwo-way/2010/01/pat_robertson_blames_haitian_d.html?t=1641054615132
- Ford, Zack: Anti-Gay Preacher Blames Hurricane Sandy on Homosexuality and Marriage Equality. *Think Progress*, 2012. október 29. Online: <https://thinkprogress.org/anti-gay-preacher-blames-hurricane-sandy-on-homosexuality-and-marriage-equality-fa202cecf4ac/>
- Von Harnack, Adolf: *Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten*. Leipzig, 4. 1902. ed. 1920.
- Hebda, Bernard A.: Where Canon Law Connects with Caritas: The Norms of Intima Ecclesiae Natura. A Year of Mercy Examination of Challenges to Compliance in a US Context. *The Jurist*, 76. (2016), 2. 339–359. Online: <https://doi.org/10.1353/jur.2016.0022>
- Hendel, Ronald S.: The Search for Noah's Flood. *Bible Review*, 19. (2014), 3. 4.
- Hierold, Alfred: Handbuch des katholischen Kirchenrechts. In Joseph Listl – Heribert Schmit (szerk.): *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*. Regensburg, Pustet, 1999. 1028–1032.
- Katolikus Karitásztól: A vörösiszap-katasztrófa első évfordulója. *Magyar Kurír*, 2011. október 3. Online: www.magyarokurir.hu/hirek/voeroesiszap-katasztrofa-első-evforduloja
- Kelman, Ilan: *Disaster Diplomacy: How Disasters Affect Peace and Conflict*. Abingdon, Routledge, 2012. Online: <https://doi.org/10.4324/9780203806210>
- Knight, John A.: *The Holiness Pilgrimage*. Kansas City, Beacon Hill Press, 1986.
- Koslowski, Peter (szerk.): *The Origin and the Overcoming of Evil and Suffering in the World Religions*. Hannover, Pringer-Science, Business Media, B.V. 2001. Online: <https://doi.org/10.1007/978-94-015-9789-0>
- Krutsay Miklós: Betegápoló szerzetesrendek. *Osteologiai Közlemények*, (2018), 1–2. 52–54.
- Lafflite, Jean: Amore e giustizia nell'enciclica Deus Caritas est: Prospettiva Teologica. In Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008. 6–18.
- Lutzer, Erwin W.: *An Act of God? Answers to Tough Questions about God's Role in Natural Disasters*. Carol Stream, Tyndale House, 2011.
- Magyar Katolikus Püspöki Konferencia: *Árvíz és belvív – a Katolikus Karitásztól a rászorulókért* (2006. április 4.). Online: <https://regi.katolikus.hu/cikk.php?h=518>
- McNab, Chris: *A legnagyobb történelmi katasztrófák. A világtörténelem legsúlyosabb csapásai*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2008.
- Miñambres, Jesús: Status giuridico-canonico di Caritas Internationalis. *Ius Ecclesiae*, 17. (2005), 1. 295–302.
- Miñambres, Jesús (szerk.): *Diritto canonico e Servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008.

- Minelli, Chiara: Diritto canonico e diritto civile nell'impostazione della iniziative di carità. In Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e Servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008. 321–335.
- Molesky, Mark: *This Gulf of Fire. The Great Lisbon Earthquake, or Apocalypse in the Age of Science and Reason*. New York, Vintage, 2015.
- Muhoray Árpád: A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben. *Hadmérnök*, 9. (2017), 2. 188–200. Online: <https://doi.org/10.32567/hm.2017.2.15>
- Navarro, Luis: Le iniziative dei fedeli nel servizio della carità. Fondamento e configurazione giuridica. In Jesús Miñambres (szerk.): *Diritto canonico e Servizio della carità*. Milano, Giuffrè, 2008. 193–223.
- O'Mathúna, Dónal P.: Christian Theology and Disasters. Where is God in All This? In Dónal P. O'Mathúna – Vilius Dranseika – Bret Gordijn (szerk.): *Disasters: Core Concepts and Ethical Theories*. Pittsburgh, Springer Open, 2018. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-319-92722-0_3
- Padányi József: *A Magyar Honvédség műszaki csapatainak lehetőségei és feladatai békeidőben a természeti- és civilizációs katasztrófák megelőzésében és a következmények felszámolásában*. Kandidátusi értekezés. 1994.
- Padányi József: *Polgári-katonai együttműködés a békefenntartó műveletek során*. Kutatási jelentés. Budapest, Honvéd Vezérkar Hadművelési Csoportfőnökség, 2001.
- Padányi József: A menekültek és a hontalanok visszatelepítése Bosznia-Hercegovinába. *Hadtudomány*, 6. (2010), 1. 116–121.
- Papp Bendegúz: *Katasztrófadiplomácia. Egy fiatal tudományág tudományometriai elemzése. Külügyi Szemle*, 19. (2020), 1. 34–50.
- Pohl Árpád: A művelési felkészítés követelményeinek néhány aspektusa a logisztikai tisztképzésben. *Hadtudományi Szemle*, 8. (2015), 1. 503–511.
- Plunket, Patricia – Gabriela Uruñuela: Mountain of Sustenance, Mountain of Destruction: The Pre-hispanic Experience with Popocatepetl Volcano. *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, 170. (2008), 111–120. Online: <https://doi.org/10.1016/j.jvolgeores.2007.09.012>
- Sandin, Per: Conceptualizations of Disasters in Philosophy. In Dónal P. O'Mathúna – Vilius Dranseika – Bert Gordijn (szerk.): *Disasters: Core Concepts and Ethical Theories*. Pittsburgh, Springer Open, 2015. 13–26. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-319-92722-0_2
- Segélyszervezetek az iszapkatasztrófa károsultjaiért. 168 óra*, 2010. október 15. Online: <https://168.hu/itthon/segelyszervezetek-az-izapkatasztrofa-karosultjaiert-100297/>
- Simicskó István: *Az országvédelem és országmozgósítás szervezeti, hatásköri, irányítási rendszere minősített időszakokban*. Doktori (PhD-) értekezés. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2008.
- Szőör Ádám: Egyedülálló képzés az NKE és a Karitásztól együttműködésében. *uni-nke.hu*, 2018. május 8. Online: www.uni-nke.hu/hirek/2018/05/08/egyedulallo-kepzes-az-nke-es-a-karitasz-egyutt-mukodeseben/
- Török Csaba: Inkulturáció és ökumené. *Teológia. Hittudományi Folyóirat*, 42. (2008), 1–2. 86–104.
- Ujházi Lóránd: A Magyar Katolikus Egyház szerepvállalása a migrációs válság kezelésében. *Honvédségi Szemle*, 145. (2017), 1. 140–148.
- Vallauri, Luigi Lombardi: *Amicizia, carità, diritto*. Milano, Giuffrè, 1974.

Jogi forrás

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról